

Avslöjande debatter

Under kriget blev det för "ansvariga" personer, främst politiker och tidningsmän, något naturligt, något korrekt och värdefullt att säga en sak och tänka en annan. Neutralitetens bevarande ansågs, kanske med rätta, kräva att de som utomlands kunde antas representera folkopinionen uttryckte sig undvikande och oärligt som skickliga diplomater. Men hos många övergick denna dygdiga förljugenhet till ett slags ideologi; de började tro vad de måste säga och blev på detta sätt i stånd att mera obesvärat röra sig i den atmosfär som det ständiga krigshotet skapade. De stridande folken — även de på vilkas seger vår egen framtid berodde — betecknades som krigsivrare galningar; man kom i sitt försvar för de svenska eftergifterna fram till ett principiellt försvar för eftergifter likaväl som till ett förnekande av att några eftergifter gjordes; tryckfriheten reducerades till ett värde av andra klass. Tiden av förnedring varade emellertid blott några år. Då Hitlers nederlag blev tydligt blev uppriktigheten ånyo respektabel, och de som fastnat i den andliga neutralitetens nät sökte ivrigt finna en väg ut mellan maskorna.

Vår nuvarande isolationism medför liknande resultat — på längre sikt. Den totala politiska neutraliteten kräver ett sken av andlig neutralitet eller åtminstone en stor återhållsamhet i fråga om uttryckandet av en neutral inställning. Steg för steg blir debatten härigenom mera förvrängd, en rad områden blir tabubelagda, olämpliga att över huvud beröra; man blundar för ting som verkar alltför oroande och tolererar handlingar och uttalanden som i en miljö av öppenhet skulle fördömas. De uppträdande likaväl som publiken vänjer sig vid detta spel, och småningom blir denna drömvärld, denna idyllvärld, den enda verkliga; man har nått därarnas paradis.

Några moment i den senaste veckans debatt visar hur långt vi redan hunnit. Den ryska radion, dvs. den ryska statsledningen, dundrar mot den svenska regeringen; denna förklaras trots alla sina neutralitetsförklaringar vara knuten vid Atlantstaterna genom en "förrädisk" politik, och hrr Erlander och Undén anklagas för lögn och bedrägeri. Detta förhållande uppmärksammas knappast i den svenska debatten — dess yppande anses nämligen farligt för den svenska isolationismen, och denna är heligare än kravet på upplysning. Samtidigt diskuteras i riksdagen frågor som berör vårt förhållande till Ryssland. Att två svenska fiskefartyg uppbbringats och under veckor kvarhållits i rysk hamn och att ett fartyg därjämte på öppet vatten i timmar förföljts av ryssarna — dessa saker är enligt utrikesministern "incidenter". Det bör tillfogas att ryssarna i ena fallet inte svarat på Sveriges hänvändelser, i andra fallet förnekar fakta; att inte en tiondel av andra kammarens ledamöter gör sig besvär att lyssna på debatten; att ingen som helst åtgärd från svensk sida ifrågasättes. I en nästan samtidig debatt uttrycker utrikesministern sin stolthet över att vi fullföljer och höjer kreditgivningen till Ryssland.

Ingen enda ledamot av riksdagen kombinerar de tre "incidenter" varom här talats: ryssarnas angrepp på den svenska regeringen såsom förrädare och krigshetsare, deras övergrepp på svenska fiskebåtar, den svenske utrikesministerns stolthet över att svensk produktion till ett värde av hundratals miljoner går till Ryssland på kredit; vi förser ryssarna med nya fiskebåtar, medan de förföljer våra egna. En riksdag där ingen ens vidrör detta sammanhang måste anses väl disciplinerad! Vad som disciplinerar och enar är isolationismen; den tystnad och det dunkel som denna politik kräver breder ut sig över hela vår utrikespolitik.

Mot denna bakgrund ter sig de uttalanden som en rad yngre författare gjort vid debatter i Uppsala inte förvånande; möjligen blir man överraskad av att de i demokratiska tidningar diskuterats med allvar och aktning. Hos denna krets av författare har isolationismen ett ännu säkrare fäste än inom statsledningen; den bygger på den totala egocentriciteten. Dessa ångestatleter — vilkas själavända dess bättre inte hindrar dem att skriva, tala och agitera med samma energi som en kandiderande politiker — finner skillnaden mellan stater och regimer alltför obetydlig för att väcka intresse eller egga till ställningstagande. Ryskt tyranni eller västerländsk frihet — det är detsamma från deras utsiktspunkt. Det ankom på en kritiker av en äldre generation, Margit Abenius, att erinra om den isolering i vilken flyktningarna från våldsregimerna lever och att därmed antyda det motbudande i denna sorts förnämhet.

Idyllen i riksdagen och ångesten inom denna författargrupp tjänar samma syfte; det gäller att inte ta ställning, att vara neutral, att blunda eller låtsas blunda.

Maj. 7 d. 3 ul.

4 k. 1 m. 1 a.

S: a 16

Tyskland - Frankrike

2/6 - 4/7